

SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA
Pf.I.20.534/2017/11.szám

A Szegedi Ítéltábla **felperes neve (címe)** felperesnek – a dr. Burúzs Attila ügyvéd által képviselt **I.rendű alperes neve (címe)** szám alatti lakos I. rendű, a **pártfogó ügyvéd neve (címe)** által képviselt **II.rendű alperes neve (címe)** szám alatti lakos II. rendű és a dr. Folcz József ügyvéd által képviselt **III.rendű alperes neve (címe)** szám alatti lakos III. rendű alperesek ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Gyulai Törvényszék 2017. április 12. napján kelt 14.P.20.221/2016/74. számú – 94. sorszámon kiegészített – ítélete ellen a felperes részéről 81., az I. rendű alperes részéről 78., 95. sorszám alatt előterjesztett fellebbezések folytán lefolytatott másodfokú eljárásban meghozta a következő

Í T É L E T E T:

Az elsőfokú bíróság ítéletét **részben megváltoztatja**, a III. rendű alperesi pártfogó ügyvéd díjának viselésére vonatkozó rendelkezést mellőzi és kötelezi az I. rendű alperest, fizessen meg a III. rendű alperesnek 850.000,- (Nyolcszázötvenezer) Ft elsőfokú eljárási költséget.

Egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyja.

Kötelezi az I. rendű alperest, 15 nap alatt fizessen meg a III. rendű alperesnek 400.000,- (Négyszázezer) Ft másodfokú eljárási költséget és az államnak – külön felhívásra – 2.500.000,- (Kettőmillió-ötszázezer) Ft le nem rótt fellebbezési eljárási illetéket.

A II. rendű alperes másodfokú eljárásban felmerült pártfogó ügyvédi díjának viselésére az I. rendű alperes köteles.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I N D O K O L Á S

A II-III. rendű alperesek testvérek, szüleik 1996-os, illetve 1998-as elvesztése óta közös háztartásban élnek a tulajdonukat képező **(település 1 neve), (utca, házszám)** szám alatti ingatlanban. Olyan hozzátartozójuk, aki mindennapi életvitelükben segítséget nyújtana nekik, nincs, rendkívül elhanyagolt körülmények között élnek. Rendszeres jövedelemmel nem rendelkeznek, megélhetésüket a **(település 1 neve)**, Kültérület **(X)** helyrajzi számú termőföld után járó juttatás szolgálja.

(Személy neve) kevermesi lakossal 2013-ban ismerkedtek meg, aki nekik a ház körüli munkák elvégzésében segédkezett, majd a bizalmukba férközve rendszeresen segítséget nyújtott ügyeik vitelében. A II-III. rendű alperesek elmondása szerint 2016 novembere és decembere között **(személy neve)** kicsalta a megtakarított pénzüket, illetve ismeretlen személyek elvitték otthonukból

az értékkel bíró tárgyaikat, ékszereiket. A cselekmények miatt büntetőeljárás indult **(zemély neve)** és **(személy 2 neve)** ellen, de az eljárást a ...-i Járási Ügyészség B.77/2014/17. számú, 2015. június 22-én kelt határozatával bizonyítottság hiányában megszüntette.

A II. rendű alperes kezelhetetlen tartós paranoid zavarban szenvedő beteg, akinél a betegség folyamata már 2005-ben elindult, nagy valószínűséggel 2010. óta jelentkeztek kifejezett betegségtünetei. 2013-ban az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége már teljesen hiányzott. A **(település 2 neve)**-i Ideggondozó 2015. március 20-i vizsgálati anyaga szerint esetében már két éve tapasztalt deluzív téves eszmés zavart, de gyógykezelésbe nem sikerült bevonni. Ezt állapította meg korábbi, első pszichiátriai szakértői vizsgálata (2014.) is azzal, hogy ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljes mértékben hiányzik. 2015. június 13-i vizsgálatának idejére pedig már olyan mértékű bizarr, szerteágazó, téves eszmerendszere volt, ami tudathasadásos elmezavarra utalt. A 2014., illetve 2015. évben ellene löfegyverrel visszaélés büntette és kegyeletsértés vétsége miatt indult büntetőeljárások is kóros elmeállapota miatt kerültek megszüntetésre. Az akkor készült szakvélemények leírták téves eszméssel járó elmezavarát, megfigyeléses üldözéses, erotomániás, téves eszméit, melyek irányították. Rögzítették azt is, hogy ezek hatására befolyásolhatóvá vált, számára elönytelen gazdasági ügyekbe bonyolódott, képtelen volt a sérelmére elkövetett cselekmények felismerésére, a felismerésnek megfelelő cselekvésre, annak elhárítására. Az egyik folyamatban volt büntetőügyben a II. rendű alperesnél idült tudathasadásos elmebetegségét is megállapították.

A III. rendű alperes 1992. óta pszichiátriai gyógykezelt téves eszméssel járó elmezavar, illetve visszatérő depressziós zavar miatt. 2011-től domináló kórformája téves eszméssel járó elmezavar, mely miatt ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljes mértékben hiányzik. Paranoid téves eszmés gondolatait a II. rendű alperes indukálta. A III. rendű alperesről készült korábbi szakvélemények is téves eszméssel járó elmezavarát állapították meg, mely miatt képtelen volt a sérelmére elkövetett cselekmények felismerésére, a felismerésnek megfelelő cselekvésre, annak elhárítására.

A II-III. rendű alpereseket a ...i Járásbíróság a 2015. június 30-án és 2016. szeptember 5-én jogerőre emelkedett ítéleteivel cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezte.

Az alperesek között 2013. november 4-én létrejött „Kölcsönadási megállapodás” elnevezésű okirat szerint az I. rendű alperes 29.000.000,- Ft kölcsönt adott a II-III. rendű alpereseknek, amit a mindenkori jegybanki alapkamattal kötelesek visszafizetni 2014. november 4-ig. Késedelem esetén az összeget évi 20 %-os mértékű késedelmi kamat terheli. Az okiratot a II. rendű alperes diktálás után kézzel írta, tanúként **(tanú 1 neve)** és **(tanú 2 neve)** írták alá.

Utóbbi az alpereseket korábban nem ismerte, az okirat alperesek általi aláírásakor nem volt jelen, majd azt ittas állapotban írta alá.

Az I. rendű alperes elmondása szerint édesapja 1999. november 30-án 40 db 14 karátos aranytömböt vásárolt 25.000.000,- Ft értékben, melyeket később értékesített, majd 2001-ben részletekben 43.000.000,- Ft-ot adott át a részére. A pénzt a lakóhelyén tartotta, állította, ebből adott kölcsön a II-III. rendű alpereseknek 29.000.000,- forintot.

Az alperesek 2014. augusztus 12-én bejelentkeztek **(közjegyző neve)** **(település 4 neve)**i közjegyzőhöz, akit az I. rendű alperes jogi képviselője ajánlott. Ide a II. és III. rendű alpereseket **(személy neve)** kísérte el. A közjegyző először ellenőrizte a felek személyi okmányait, meggyőződött ügyleti képességükről, ellenőrizte, hogy írni, olvasni tudnak-e, megkérdezte, hogy gyógyszert vagy egyéb tudatmódosító szert szednek-e. Ezután az alperesek bemutatták a 2013. november 4-i keltű kézzel írt „kölcsönadási megállapodást”. Előadták, hogy 2014 augusztusában az I. rendű alperes további 5.000.000,- Ft-ot adott kölcsön a II-III. rendű alpereseknek.

Mindezeket követően a közjegyző elkészítette azt az okiratot, amely szerint a II-III. rendű alperesek mint egyetemleges kölcsönbevevők nyilatkoztak, hogy 2013. november 4-én az I. rendű alperes

kölcsönadótól egyösszegben átvettek 29.000.000,- Ft kölcsönt, amelyet a mindenkori jegybanki alapkamattal terhelt 2014. november 4-ig kötelesek visszafizetni. Késedelem esetén az összeget 20 %-os mértékű késedelmi kamat is terheli. Az okirat tartalmazza, hogy a II-III. rendű alperesek mint adósok az I. rendű alperessel mint hitelezővel további 5.000.000,- Ft-ra kölcsönszerződést kötöttek hasonló feltételekkel, mely összeget átvettek. A II-III. rendű alperesek az összesen 34.000.000,- Ft kölcsön visszafizetését a közjegyzői okirat alapján történő végrehajtási záradék kiállításának terhe mellett vállalták. A felek a 34.000.000,- Ft kölcsöntartozás és járulécai biztosítására jelzálogjogot is alapítottak. A jelzálogjogot a földhivatali nyilvántartásba a **(település 1 neve)** külterület **(X)** hrsz. ingatlan tulajdoni hányadaira bejegyezték.

Az I. rendű alperes a közjegyző előtt 5.000.000,- Ft-ot átadott a II-III. rendű alpereseknek, melyet elmondásuk szerint később, a közjegyzői iroda elhagyását követően visszaadtak.

A közjegyzői okirat alapján **(közjegyző neve)** közjegyző végrehajtási záradékot állított ki, majd ennek alapján végrehajtási eljárás indult.

A közjegyzői okirattal kapcsolatban kezdeményezett büntetőeljárásban a ... Rendőrkapitányság Bűnügyi Osztálya 01110/2982-1/2015. bü. számú, 2015. június 24. napján kelt határozatával a feljelentést bűncselekmény hiányában elutasította. A határozat felülvizsgálata érdekében a felperes az illetékes ügyészségnél megkereséssel élt.

Az I. rendű alperes 2016. április 26-án a ... Bíróság előtt előterjesztett keresetében az 5.000.000,- Ft összegű kölcsönszerződés érvényességének megállapítását kérte. A per jelenleg áttétel folytán a ...i Járásbíróság előtt van folyamatban.

A felperes keresetében elsődlegesen a közjegyzői okiratba foglaltak, a kölcsön- és jelzálogszerződés létre nem jöttének, míg másodlagosan azok érvénytelenségének megállapítását kérte a bejegyzett jelzálogjog törlése mellett. Hivatkozása szerint a II-III. rendű alpereseknek szerződéskötési szándéka nem volt sem a 2013. november 4-én kelt kölcsönszerződés, sem a 2014. augusztus 12-én közjegyzői okiratba foglalt kölcsön-, illetve jelzálogszerződés kapcsán. Állította, pénzáadás nem történt, amit alátámaszt, hogy az adósok rendkívül szerény körülmények között élnek, de életmódjuk sem indokolta bármiféle kölcsön felvételét. Esetükben az adott időszakban semmiféle vagyongyarapodás nyomai nem lelhetők fel, a megállapodással teljesen okszerűtlenül, különösebb anyagi érdekelttség és megfontolás, valós visszafizetési lehetőség nélkül kockáztatták a kizárólagos megélhetési forrásukat jelentő földtulajdonukat, gyakorlatilag megváltak attól. Álláspontja szerint az alpereseknek szerződéskötési szándéka nem volt, kölcsön jogviszony köztük nem jött létre, az nem ment teljesedésbe, pénzáadás nem történt. Ennek indoka – egyebek mellett – a II-III. rendű alperesek a nyilatkozattétel időpontjában fennállt súlyos fokú elmebetegsége, ami képtelenné tette őket az ügyletkötésre, nyilatkozatuk tartalmának, jogkövetkezményeinek belátására. Valós kölcsön megállapodás, hitelezési szándék hiányában pedig értelemszerűen az annak biztosítására kötött jelzálogszerződés mint járulékos kötelelem sem jöhetett létre. Érvénytelenségi okként arra hivatkozott, hogy a II-III. rendű alperesek mindkét jogügylet időpontjában állapotcselekvőképtelen állapotban voltak, amit bizonyítanak a szakértői vélemények. Perindítási jogosultságának alátámasztására a 2011. évi CLXIII. törvény (Ütv.) 27. § (6) bekezdésére, valamint a 2013. évi V. törvény Ptk. 6:88. § (4) bekezdésére hivatkozott.

Az I. rendű alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte, egyben a tárgyalás felfüggesztését indítványozta a ... Bíróságon általa kezdeményezett per jogerős befejezéséig. 2016. október 4-én viszontkeresetet is előterjesztett a II-III. rendű alperesekkel és hivatásos gondnokukkal szemben, melyet az elsőfokú bíróság 21. számú jogerős végzésével elutasított. Ellenkérelmének indokolása szerint a II-III. rendű alperesek személyes perbenállása jogszabályba ütközik, mivel cselekvőképtelenek. Érdemi védekezésében előadta, a szerződések érvényesen létrejöttek, a közjegyző meggyőződött a II-III. rendű alperesek ügyletkötési képességéről.

A II-III. rendű alperesek a kereset teljesítését nem ellenezték.

Az elsőfokú bíróság kiegészített ítéletével megállapította, hogy a **(közjegyző neve)** közjegyző által 11067/Ü/920/2014. számon – 2014. augusztus 12-én kelt – közjegyzői okiratba foglalt tartozást elismerő nyilatkozat, kölcsönszerződés és azt biztosító ingatlant terhelő jelzálogszerződés semmis, érvénytelen. Megkereste a ... Megyei Kormányhivatal **(település 3 neve)**-i Járási Hivatal Földhivatali Osztályát, hogy a **(település 1 neve)** külterület **(X)** helyrajzi szám alatt felvett ingatlan tulajdoni lapjára az I. rendű alperes javára bejegyzett jelzálogjogot törölje. Megállapította, hogy a II-III. rendű alperesek pártfogó ügyvédje díjának viselésére 100 %-ban az I. rendű alperes köteles.

Határozatának indokolásában rámutatott, elsődlegesen azt kellett vizsgálnia, hogy a 2013. november 4-én okiratba foglalt kölcsönszerződés – melyre vonatkozóan a II-III. rendű alperesek később a közjegyzői okiratban tartozáselismerő nyilatkozatot tettek – létrejött-e. Kifejtette, az eljárás során nem volt vitatott, hogy az okiratot teljes terjedelmében a II. rendű alperes saját kezűleg írta, de állítása szerint diktálás alapján. Az elsőfokú bíróság számára kétségesse vált a jogügylet okiraton feltüntetett időpontja is, mivel azon **(tanú 2 neve)** okirati tanú később, 2014 májusában kiállított személyi igazolványának száma szerepel. Értékelte azt is, hogy a tanú a történetekre egyáltalán nem emlékezett, az alpereseket nem ismerte, az okirat elkészítésekor ittas állapotban volt, a kölcsönszerződés megkötésének körülményeire egyáltalán nem tudott nyilatkozni, ahogyan a másik okirati tanú sem. Kifejtette, a II-III. rendű alperesek határozottan vitatták, hogy a kölcsönszerződés alapján bármilyen pénzösszeg került volna a birtokukba, és erre életkörülményeikből, életmódjukból sem lehet következtetni, ami közvetve szintén azt bizonyítja, hogy nem jutottak hozzá a kölcsönösszegéhez. Ideggondozói vizsgálati anyagukban sem szerepel a jogügylet, azt a pszichológus szakértővel folytatott megbeszélések alkalmával sem említették. Azt sem találta bizonyítottnak, hogy az I. rendű alperes rendelkezett volna a kölcsön nyújtásához szükséges 29 millió forinttal. Mivel pedig az okirat formai hibában szenved, így teljes bizonyítóerővel nem rendelkezik és nem igazolt a jogügylet megtörténte sem, álláspontja szerint a közjegyzői okiratba foglalt tartozáselismerő nyilatkozat alapját képező jogügylet nem jött létre. Ezen túlmenően rámutatott, a kölcsönszerződés létrejötte esetén is érvénytelen lenne, mivel a II-III. rendű alperesek a kölcsönadás állított időpontjában az ügyeik viteléhez szükséges belátási képességgel egyáltalán nem rendelkeztek a perben beszerzett szakértői véleményekből, valamint a szakértő személyes meghallgatása során előadottakból megállapíthatóan.

Azt bizonyítottanak találta, hogy az alperesek 2014. augusztus 12-én megjelentek **(közjegyző neve)** **(település 4 neve)**-i közjegyző előtt és ott elkészült a jogvita tárgyát képező közjegyzői okirat. Bár a közjegyző a tanúvallomása szerint olyan körülményt, megnyilatkozást nem észlelt, amely kétségesse tette volna számára a II-III. rendű alperesek ügyletkötési képességét, előadását az aggálytalan szakértői vélemény és a szakértő tárgyalási nyilatkozata határozottan cáfolta.

A közjegyzői okiratba foglalt 5.000.000,- Ft-os kölcsönszerződéssel összefüggésben rámutatott, annak érvényes létrejöttét eredményező nyilatkozatot a II-III. rendű alperesek belátási képességük hiánya miatt nem tehettek, jognyilatkozatuk semmis. Azt, hogy az 5.000.000,- Ft nem maradt tulajdonukban, alátámasztja a II. rendű alperes és a hivatásos gondnok személyes előadása, valamint **(személy neve)** tanúvallomása.

Kifejtette, mivel az alapjogügyletek érvénytelenek az azok biztosítására kötött jelzálogszerződés is érvénytelen.

Az ítélet ellen a felperes és az I. rendű alperes, valamint a III. rendű alperes terjesztett elő fellebbezést, azonban a felperes fellebbezését utóbb visszavonta.

Az I. rendű alperes fellebbezésében elsődlegesen az elsőfokú ítélet megváltoztatását és a kereset elutasítását, másodlagosan hatályon kívül helyezését kérte. Kiemelte, a nem vitatottan a II. rendű alperes által diktálás után kézzel írt megállapodás érvényességéhez nem férhet kétség: az okirat külalakja, hibátlan formája egy teljesen ép elméjű, belátási képességgel rendelkező személy kézírása. Kérte figyelembe venni azt is, hogy a közjegyző a közjegyzői okiratban foglaltak szerint meggyőződött az ügyfelek ügyleti képességéről és jogosultságáról, valódi szándékukról, tájékoztatta őket a jogügylet lényegéről és jogi következményeiről. A megjelent ügyfelek kérték fel, hogy foglalja közjegyzői okiratba az általuk előtte kötött szerződéseket. Lényegesnek tartotta emellett, hogy a közjegyzőkről szóló törvény 111. §-a értelmében a közjegyző hitelesen tanúsítja az ott elhangzott nyilatkozatokat, továbbá az ügyletkötők ügyleti képességét és garantálja, hogy a korábban átadott kölcsönösszegre vonatkozó tartozáselismerő nyilatkozat, a közjegyző előtt kötött kölcsönszerződés, valamint a bejegyzett jelzálogjog érvényes és hatályos. Álláspontja szerint a novemberi kölcsönszerződés mint teljes bizonyítóerejű magánokirat érvényességéhez sem férhet kétség. Ezzel összefüggésben állította, **(tanú 2 neve)** ügyleti tanú személyi igazolványának száma utólag került az egyik példányra felvezetésre, mert az mindkét eredeti példányról lemaradt. Érvelése szerint az I. rendű alperes édesapjától kapott pénzösszeg forrása tisztázott volt a perben, így a kölcsönadott összeg az I. rendű alperes rendelkezésére állt. Aggályosnak tartotta viszont a korábbi igazságügyi szakértő meghallgatását, hiányolva független országos szakértői intézet kirendelését. Másodlagos fellebbezési kérelmében lényeges eljárási szabálysértésre hivatkozott. Álláspontja az volt, mivel a II-III. rendű alperesek perbeli cselekvőképességgel nem rendelkeznek, félként őket nem lehetett volna kihallgatni az eljárás során, és a szakvéleményben foglaltak alapján tanúkénti meghallgatásuk is kizárt. Utalt a kötelező jogi képviselő szabályainak megsértésére is annyiban, hogy mivel a 2016. május 25-én megtartott tárgyaláson egyik félnek sem volt jogi képviselője, az ott kihallgatott tanúkhöz nem tudtak kérdéseket feltenni, ezzel jelentősen sérült a jogi képviselőhöz fűződő joguk. További eljárási szabálysértés a viszontkereset érdemi tárgyalás nélküli elutasítása.

A III. rendű alperes fellebbezésében az elsőfokú ítélet perköltségre vonatkozó rendelkezésének részbeni megváltoztatását kérte, mivel csupán a II. rendű alperes vonatkozásában járt el pártfogó ügyvédként, a III. rendű alperest meghatalmazás alapján képviselte.

A felperes fellebbezési ellenkérelme az elsőfokú ítélet helybenhagyására irányult. Az I. r. alperes eljárási szabálysértésekre történt hivatkozásaival kapcsolatosan előadta, az elsőfokú bíróság az ügyben az első tárgyalást 2016. május 25-én tartotta, melyre a feleket a megfelelő törvényi figyelmeztetéssel szabályszerűen idézte. E dátumhoz képest az I. rendű alperes viszontkeresetét a törvényi határidőn túl terjesztette elő. Kifejtette, a perbeli jogképesség és cselekvőképesség nem azonos fogalmak. A II-III. rendű alperesek perbeli jogképességgel rendelkeznek, azonban cselekvőképességüket teljesen korlátozó gondnokság alá helyezésük miatt perbeli cselekvőképességük hiányzik. Ennek megfelelően perbenállásuk nem sért jogszabályt. A Pp. I. r. alperes által hivatkozott 169. §-a csupán tanúkénti meghallgatásukat zárja ki, ez azonban nem jelenti, hogy személyes meghallgatásukra nem kerülhetett volna sor. Hangsúlyozta, a törvényszék a kötelező jogi képviselőről megfelelően tájékoztatta az alpereseket, a jogi képviselő meghatalmazásának elmulasztása, illetve a jogi képviselő távolmaradása a bíróság jogsértéseként nem értékelhető.

Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a bizonyítékokat is okszerűen mérlegelte, az I. rendű alperes által indítványozott bizonyítást pedig megalapozottan mellőzte.

Az I. rendű alperes fellebbezése **alaptalan**, a III. rendű alperes fellebbezése **alapos**.

Az ítéletábra álláspontja szerint valamennyi eljárásjogi hivatkozás alaptalan.

Ahogy arra az elsőfokú bíróság és fellebbezési ellenkérelmében a felperes is helyesen mutatott rá, a perbeli jogképesség és cselekvőképesség nem azonos fogalmak. Perben fél az, aki jogvédelmet kér, illetve aki ellen jogvédelmet kérnek, tehát aki a Pp. szabályai alapján felperesként vagy alperesként eljárhat. Az alperesi pozíció ex lege bekövetkezik, ahhoz az alperes részéről semmiféle nyilatkozatra vagy egyéb közreműködésre nincs szükség. Így az idéző végzéssel ellátott keresetlevél kézbesítésével alperessé válik az, aki ellen a felperes a pert megindította. Ehhez képest rendelkezik úgy a Pp. 48. §-a, hogy a perben fél az lehet (perbeli jogképesség), akit a polgári jog szabályai szerint jogok illethetnek és kötelezettségek terhelhetnek. A Pp. 49. §-ának (1) bekezdése értelmében ugyanakkor a perben mint fél személyesen, vagy meghatalmazott útján az járhat el, akinek a polgári jog szabályai szerint teljes cselekvőképessége van, illetőleg aki a per tárgyról a polgári jog szabályai szerint érvényesen rendelkezhet (perbeli cselekvőképesség). Az itt szabályozott perbeli jogképesség és perbeli cselekvőképesség nem azonos az anyagi jogban szabályozottal, azonban arra vonatkoztatott fogalmak, ahogy ez az idézett törvényszövegekből is látható.

A perbeli jogképesség tartalmilag a perbeli jogalanyiségra való képességet jelenti. A perbeli jogalanyiség a polgári jogi jogképességen alapul, de azzal nem esik teljesen egybe. Az eltérés lényege abban áll, hogy a perbeli jogképesség tágabb a polgári jogi jogképességnél. Ha fordítva lenne, akkor az egyes polgári jogi igények – perbeli jogképesség hiányában – érvényesíthetetlenek lennének. Amíg a perbeli jogképesség tartalmilag a perbeli jogalanyiségra való képességet jelenti, addig a perbeli cselekvőképesség az egyes eljárási cselekmények közvetlen, vagy közvetett megtételére vonatkozó képességet fejezi ki. A perbeli cselekvőképesség is az anyagi joghoz igazodó fogalom, eltérés köztük abban mutatkozik, hogy a polgári perben nincs korlátozott cselekvőképesség: eljárásjogi szempontból a peres fél vagy teljesen cselekvőképés, vagy cselekvőképtelen (BH1992.107. számú eseti döntés II. tétele). Ez azt jelenti, hogy ha a cselekvőképesség korlátozása a per tárgyára, illetve a perbeli cselekményekre nem terjed ki, akkor a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorút is úgy kell tekinteni, hogy perbeli cselekvőképességgel rendelkezik. A polgári perben tehát cselekvőképés az, aki a per tárgyról a polgári jog szabályai szerint érvényesen rendelkezhet. Aki viszont a polgári jog szabályai szerint cselekvőképtelen, a polgári perben sem rendelkezhet cselekvőképességgel, ez alól kivétel a gondnokság alá helyezési per. A cselekvőképesség hiánya viszont – a fentiek szerint – az érdekelt személy jogképességét nem érinti, attól még perbeli jogképességgel rendelkezik.

Ha a félnek nincs perbeli cselekvőképessége, nevében törvényes képviselője jár el. Törvényes képviselő hiányában a perbeli cselekvőképességgel nem rendelkező személy perbeli cselekményei hatálytalanok. Ha a későbbiekben a törvényes képviselő fellép a perben, a képviselt addigi perbeli cselekményei őt nem kötik. De ha az egyébként hatálytalan cselekményeket a törvényes képviselő utólag jóváhagyja, azok a figyelembe vehetők. A jóváhagyás kifejezett nyilatkozattal, vagy hallgatólagosan (ráutaló magatartással) történhet. Ha a törvényes képviselő jóváhagyja a perbelépése előtt a képviselt által végzett perbeli cselekményeket, a per ott folytatható, ahol perbelépésekor volt, egyébként az addigi eljárást meg kell ismételni (Nagykommentár a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényhez). Ebből is látható, hogy a törvényes képviselő hiánya orvosolható. Ugyancsak orvosolható a törvényes képviselő eljárásához szükséges külön felhatalmazás hiánya.

A II. és III. rendű alperesek tehát a Pp. 48-49. §-aiban foglaltak alapján perbeli jogképességgel rendelkeznek, csupán perbeli cselekvőképességük hiányzik cselekvőképességüket teljesen korlátozó gondnokság alá helyezésük miatt. Ez azt jelenti, hogy alperesként perelhetők, a perben részt vehetnek. Mivel pedig meghallgatásukra sem tanúként, hanem peres félként került sor, arra a

Pp. tanúk meghallgatására vonatkozó 169. §-a sem alkalmazható. Miután jognyilatkozataikat törvényes képviselőjük – legalább ráutaló magatartással – a perben jóváhagyta, értékelésük a döntés során nem mellőzhető.

Szintén alaptalan az I. rendű alperes hivatkozása a kötelező jogi képviselet szabályainak megsértésére vonatkozóan. Kétségtelen, hogy a perben a jogi képviselet a per egészére, a felek mindegyikére kötelező (Pp. 73/A. § (1) bekezdés b) pontja), elmaradásának jogkövetkezménye a Pp. 73/B. § (1) bekezdése szerint, hogy a fél perbeli cselekménye és nyilatkozata hatálytalan. Ez az alperesi pozícióra vetítve azt jelenti, hogy úgy kell tekinteni, mint aki nyilatkozatot egyáltalán nem tesz. Ez a helyzet azonban csak addig áll fenn, amíg az alperes jogi képviseletéről nem gondoskodik. Ezt követően érvényesül az a szabály, hogy ha nyilatkozatát megismétli, illetőleg további perbeli cselekményei azt támasztják alá, hogy álláspontját fenntartja, jognyilatkozatai értékelhetők.

A 2016. május 25-én megtartott első tárgyalásra az elsőfokú bíróság az I. rendű alperest szabályszerűen – tájékoztatva a kötelező jogi képviseletről és elmaradásának jogkövetkezményeiről – megidézte, aki ennek ellenére azon nem vett részt, távolmaradását kimentette. Lényeges az is, hogy a tárgyalás időpontjáig megfelelő idő állt rendelkezésére jogi képviselő meghatalmazására, amely jogával nem élt. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a kötelező jogi képviselet szabályait az elsőfokú bíróság megsértette volna, hiszen eddig az időpontig olyan jognyilatkozatot, melyre utóbb döntést alapíthatott volna az elsőfokú bíróság, s amivel későbbi nyilatkozatai ellentétesek lettek volna, az I. rendű alperes nem tett.

A II-III. rendű alperesek gondnoka ugyanezen a tárgyaláson jelezte, hogy pártfogó ügyvéd kirendelését fogják kérni, ezért az ő vonatkozásukban eljárásjogi szabálysértés a Pp. 73/B. § (2) bekezdés a) pontja alapján szintén nem állapítható meg. A fellebbezési felvetések kapcsán megjegyzi az ítéletábrla, sem az I. rendű alperes, sem jogi képviselője nem jelezte az elsőfokú eljárás során, hogy a tárgyaláson meghallgatott **(személy neve)** tanúhoz kérdéseket kíván intézni, ezért eljárási jogaik a tanú meghallgatásával sem sérültek.

Az I. rendű alperes által előterjesztett viszontkeresetet pedig az elsőfokú bíróság jogerősen elutasította, ezért annak felülbírálatára a másodfokú eljárásban nem volt mód.

Az I. rendű alperesi képviselő érvelésétől eltérően az elsőfokú bíróság a keresetet kimerítette, amikor a felperes eshetőlegesen előterjesztett kereseti kérelmeinek egyikét megalapozottnak találta. Mivel az egyes kereseti jogcímek ténylegesen logikai sorrendet alkotnak, a bíróság általában ezt a sorrendet köteles követni. Erre tekintettel először a szerződés létrejöttéről vagy létre nem jöttéről kell állást foglalnia, majd ha a szerződés létrejöttnek tekintendő, a bíróság elsőként a semmisségi okokat vizsgálja. Ez utóbbiak körében a bíróságot a fél által előadott kérelmek sorrendje nem köti (2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 6.a) pontjához fűzött magyarázat).

Az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásából látható, hogy az eseményeket időrendben vizsgálta a felek jogviszonyait illetően, és a 2013. november 4-i szerződés létrejöttével kapcsolatos állásfoglalásából következett a kereseti kérelemmel érintett nyilatkozat és szerződések érvénytelenségének megállapítása. Kifejtett álláspontjából az is látható, hogy nem osztotta a felperes érvelését a közjegyzői okiratba foglalt jognyilatkozat és szerződések létre nem jöttét illetően, hiszen az ennek alapjául a felperes által hivatkozott akaratnyilvánításra képtelen állapotot az egyértelmű törvényi rendelkezésnek (új Ptk. 2:9. § (1) bekezdés) megfelelően az érvénytelenség körében értékelte. Ezzel viszont a felperes másodlagos kereseti kérelmét találta megalapozottnak. Az

esetlegesen kereseti kérelmek közül az elsődlegesen előterjesztetttről ezért az ítélet rendelkező részében tükröződő elutasító határozatot hoznia nem kellett.

Megjegyzi az ítéletábra, még ha mindezekkel az elsőfokú bíróság eljárási szabályt is sértett volna, az sem indokolná ítéletének hatályon kívül helyezését, mivel a megalapozott döntéshez minden szükséges tény, adat rendelkezésre áll (1/2014. (VI. 30.) PK vélemény 1 pontja és az ahhoz fűzött indokolás).

Az ítéletábra alaptalannak találta az I. rendű alperes fellebbezésének anyagi jogi érvelését is az alábbiakra figyelemmel:

A 2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:9. §-ában foglaltak szerint semmis annak a személynek a jognyilatkozata, aki a jognyilatkozat megtételekor olyan állapotban van, hogy az ügyei vitéléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik. A cselekvőképtelen állapotban tett nyilatkozat – a végintézkedés kivételével – a cselekvőképtelenség miatt nem semmis, ha tartalmából és megtételének körülményeiből arra lehet következtetni, hogy a jognyilatkozat megtétele a fél cselekvőképessége esetén is indokolt lett volna. Ezzel lényegében azonos rendelkezéseket tartalmazott az 1959. évi IV. törvény 17. §-a is.

Egységes az ítélkezési gyakorlat abban, hogy a gondnokság alá helyezés nélküli cselekvőképtelenség állapotának kimondásához igen széleskörű bizonyítást kell lefolytatni. A belátási képesség hiányának az adott helyen, időben és körülmények között kell fennállnia. Ehhez vizsgálni szükséges az adott jognyilatkozat tartalmát, a nyilatkozó egyébkénti magatartását, más nyilatkozataihoz képest tanúsított és más személyekhez viszonyított magatartását is.

A perben beszerzett igazságügyi szakértői vélemény e kritériumoknak mindenben megfelel, különös figyelemmel arra, hogy a szakértő a 70. sorszámú jegyzőkönyvben szakvéleményét szóban is megfelelően megindokolta. Az aggálytalan, megalapozott szakvéleményt és az összes bizonyítékot okszerűen mérlegelve az elsőfokú bíróság helyesen jutott arra a megállapításra, hogy a II-III. rendű alperesek beszámítási képessége mind 2013. november 4-én, mind 2014. augusztus 12-én hiányzott. Ezt a beszerzett orvosi dokumentumok, szakvélemények – tekintettel az általuk felölelt hosszú időszakra és a későbbi gondnokság alá helyezésekre is – egyértelműen alátámasztják, amelyek egybecsengenek az ügyletkötés egyéb körülményeivel is, melyeket a feltárt bizonyítékok alapján az elsőfokú bíróság minden tekintetben helyes mérlegeléssel állapított meg. A bizonyítékok így zárt logikai láncot képeznek, melyekből a II-III. r. alperesek pszichés állapota nyomonkövethető, s abból a jogügyleti időpontra a belátási képességük teljes hiányára vonatkozó következtetés kétségtelenül levonható.

Bár a felperes fellebbezését a másodfokú tárgyalást megelőző időpontban visszavonta, ezért a másodfokú eljárásban már nem volt jelentősége a létre nem jött, illetve érvénytelen szerződések közötti megkülönböztetésnek, az ítéletábra rámutat arra, hogy a jogalkotó a szerződő felek cselekvőképtelenségében jelentkező akarathibához speciális jogkövetkezményt fűz az 1959. évi IV. törvény (rég Ptk.) 17. § (2) bekezdésében, illetve a 2013. évi V. törvény (új Ptk.) 2:9. §-ában, ami a szerződés semmisége. Semmis – ekként érvénytelen – szerződés azonban csak létrejött szerződés lehet.

Megalapozottnak találta ugyanakkor az ítéletábra a III. rendű alperes jogi képviselőjének fellebbezését az elsőfokú ítélet perköltség viselésére vonatkozó rendelkezése ellen. Az elsőfokú eljárásban a II-III. rendű alperesek képviselőjét ugyanaz a jogi képviselő látta el, azonban míg a II. rendű alperest a jogi segítségnyújtó szolgálat kirendelése alapján pártfogó ügyvédként, addig a III. rendű alperest meghatalmazott jogi képviselőként. A különbségtétel azért lényeges, mert a pernyertes III. rendű alperes javára az elsőfokú bíróságnak perköltségben a 32/2013. (VIII. 22.) IM rendelet 3. §-ában foglaltaknak megfelelően marasztalnia kellett volna az I. rendű alperest. Ezt az

ítélőtábla pótolta és a kifejtett munkához igazodó elsőfokú eljárási költségben marasztalta a pervesztes I. r. alperest (3. § (2) bekezdés b) pontja, (6) bekezdés).

A kifejtettekre tekintettel az ítélőtábla az elsőfokú bíróság ítéletét részben, ez utóbbi körben a Pp. 253. § (2) bekezdése alapján megváltoztatta, egyebekben pedig helybenhagyta.

Az eredménytelenül fellebbező I. rendű alperes köteles III. rendű alperes jogi képviselétével felmerült másodfokú költségeket megtéríteni, amelyet az ítélőtábla a pertárgyértéket, valamint a kifejtett jogi tevékenységet alapul véve állapított meg a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés b) pontja és (5) bekezdése alapján.

A II. rendű alperes teljes pártfogó ügyvédi díjának viselésére teljes egészében a pervesztes I. rendű alperes köteles (Pp. 87. § (2) bekezdés).

A le nem rótt fellebbezési eljárási illeték megfizetésére a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése és 15. § (1) bekezdése alapján kötelezte az I. rendű alperest.

Szeged, 2018. január 19.

Dr. Kiss Gabriella s.k.	. Bálint Attila s.k.	. Bánfalvi-Bottyán Csilla s.k.
a tanács elnöke	előadó bíró	táblabíró